

Wat is er belangrijker op school dan leren denken?

Thinking for Learning zet leerlingen én leraren aan het denken

Wat hebben leerlingen nu en in de toekomst nodig om succesvol te zijn? Hoe kan het onderwijs daar een belangrijke bijdrage aan leveren? Op deze twee vragen geeft het onderwijsconcept Thinking for Learning het antwoord. Niet het veelvoud aan feitenkennis staat daarbij centraal, maar juist de wil en de vaardigheid om deze kennis te duiden en opnieuw te gebruiken.

Tekst en fotografie:
Frank Stienissen

Hettie Lichtenberg en Herman Giesbers werken beiden als onderwijsadviseur bij de IJsselgroep. Voor hen staat vast dat deze nieuwe visie op leren het onderwijs de komende jaren sterk gaat veranderen. Volgens Giesbers heeft het klassikale systeem inmiddels volledig afgedaan. 'Als je je programma op maat kunt aanbieden, is het rendement van je onderwijs vele malen hoger. Dat vergt een andere inrichting van het onderwijs, een andere aanpak dus en een andere houding van de docent.'

In Thinking for Learning staat de 'nieuwe, ongewisse, toekomstige samenleving' centraal. Het nieuwe leren geeft een antwoord op hoe kinderen toegerust moeten worden om succesvol te zijn in de maatschappij van de 21e eeuw. 'Het maken van gezamenlijke producten, zelf bepalen hoe je je werk uitvoert, informatie op waarde kunnen schatten, zelf verantwoordelijkheid nemen voor eigen voortgang' zijn volgens Giesbers voorbeelden van vaardigheden die onze kinderen 'hard' nodig zullen hebben. 'Het simpel reproduceren van kennis is achterhaald. Daar zit niemand meer op te wachten.'

'We leren de kinderen denken én denken over leren', stelt Lichtenberg. Het concept bestaat in Engeland al zo'n 20 jaar en is daar zeer succesvol. 'Sinds 2010 zijn we in Nederland bezig om de vertaalslag te maken naar ons eigen onderwijscurriculum. Hier zijn vooral de methodemakers in de lead en dat verlamt het onderwijs een beetje. Sommige leerkrachten vinden een vaste methode heel fijn, maar ik denk dat ook heel veel leerkrachten daardoor hun interesse in het onderwijs verliezen. Het vakmanschap van leraren wordt daarmee uitgekleeft.' Volgens Lichtenberg bereik je als leerkracht veel meer met de kinderen als je de lessen zelf vormgeeft. Als je de lessen laat aansluiten op de snel veranderende samenleving die steeds nieuwe eisen aan deze jonge mensen stelt.

Beste onderwijsstrategieën

Thinking for Learning bestaat uit een bundeling van *best practice*-onderwijsideeën. Professor David Leat van Newcastle University heeft samen met Ian Patience en Anne de A'Echavarría (Thinkwell) de beste onderwijsstrategieën van onder andere onderwijsvisionairs als Robert Marzano en John Hattie samengebracht in één concept. Giesbers: 'Aan de basis van het concept ligt uitgebreid wetenschappelijk onderzoek, maar samen met het onderwijsveld heeft het zijn huidige vorm gekregen. Een krachtige aanpak die ervoor zorgt dat leerlingen helder en onafhankelijk leren denken. En dus ook veel effectiever.'

'Zelfstandig en kritisch leren denken, het trainen van je 'leerspijeren', daar draait het om', benadrukt Lichtenberg. Hiervoor gebruiken we aanpakken uit bestaande programma's: denk- en leervaardigheden, emotionele intelligentie, coöperatief leren en reflectie en feedback op denken en leren. Kortom, we creëren een aanpak die veel verder en dieper gaat. Alleen zo maak je van kinderen kritische burgers, die openstaan voor nieuwe inzichten, andere visies en standpunten herkennen en op hun hoede zijn voor denkfouten. Voor de leraar is het een prachtige uitdaging om dit onopgemerkte (denk)potentieel van kinderen aan te boren.'

Herman Giesbers en Hettie Lichtenberg

'Je hoeft gelukkig niet zelf het wiel uit te vinden', zegt Lichtenberg. 'Bij zoiets complex als leren zichtbaar maken kun je best wat hulp gebruiken.' Volgens Lichtenberg zijn de tools en strategieën overigens niet alleen voor de getalenteerde leerlingen een uitkomst. 'Alle leerlingen zijn hierbij gebaat. Dat binnen sommige opleidingen nu alleen reproduceren de boventoon voert, wil dus niet zeggen dat de hogere-orde-denkvaardigheden niet ook daar kunnen worden geleerd. Iedere leerling moet zijn denken ontwikkelen. Iedere leerling zal een positie moeten verwerven in die snel veranderende samenleving. Leren denken moet volledig geïntegreerd worden in het onderwijs.'

Volgens Hettie Lichtenberg is er geen sprake van een grote omslag, maar van een logische vervolgstap. 'We hebben het niet over een revolutie, maar over een evolutie. We versnellen een reeds ingezet traject. Ook nu zien we graag dat kinderen kritisch, analytisch, creatief en verbindend leren denken. Maar we werken er niet gestructureerd aan. Het is hooguit een welkome bijvangst van ons onderwijs. Met Teaching for Learning gaan we daar gericht naar op zoek en laten we het niet aan het toeval over.'

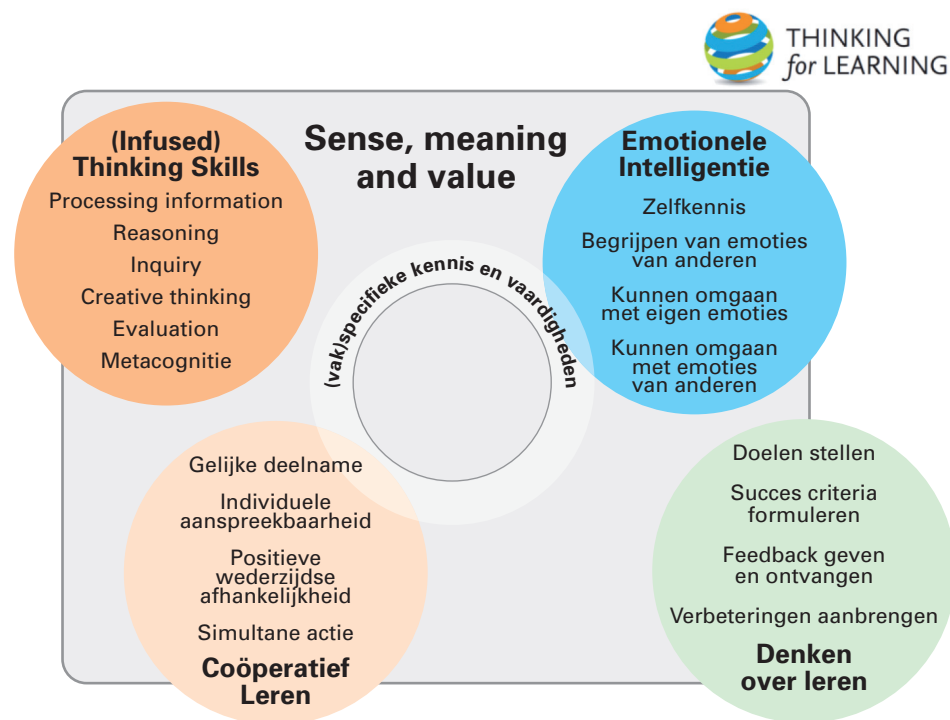
Intellectuele groei

Thinking for Learning is gebaseerd op het uitgangspunt dat intelligentie geen vaststaand gegeven is, maar dat de leerkracht door de manier waarop hij lesgeeft invloed kan uitoefenen op de ontwikkeling ervan. Onderwijs dat zich richt op de ontwikkeling van denkvaardigheden kan op een effectieve manier de capaciteit van het brein van kinderen, het leervermogen, vergroten. Teaching for Learning onderscheidt zeven leerspijeren die cruciaal zijn voor de ontwikkeling van het talent voor leren: reflecteren, vragenstellen, verbinden, ontwikkelen, ontwerpen, samenwerken en doorzetten. Het trainen van de leerspijeren, met de tools en strategieën van Thinking for Learning, maakt het leren zelf belangrijk. Lichtenberg: 'Samen met Parantion hebben we een digitaal survey ontwikkeld dat het leervermogen op deze dimensies zichtbaar maakt voor individuele en groepen leerlingen. Het maakt het mogelijk voor leerlingen om leervermogen te ontwikkelen (doelen te stellen) en regie te nemen over het eigen leren. Het biedt leerlingen en leerkracht/docent houvast om te praten over leren (complex en onzichtbaar).'

Klinkende onderzoeksresultaten Thinking for Learning

- Alle leerlingen leren beter en sneller, ook zwakkere leerlingen.
- Leerlingen leren met meer plezier en zijn meer betrokken.
- Leerlingen nemen zelf de verantwoordelijkheid voor hun leren.
- Schooluitval vermindert door toegenomen motivatie.
- De sociale en affectieve ontwikkeling van leerlingen versnelt.
- Docenten werken met meer plezier in de nieuwe, coachende rol.

'Sommige leerkrachten vinden een vaste methode heel fijn, maar ik denk dat ook heel veel leerkrachten daardoor hun interesse in het onderwijs verliezen.'

Ontwikkelen van denk- en leervermogen, dat gaat niet vanzelf. Het heeft gevolgen voor het onderwijs in de meest brede zin van het woord op school-, klas-, docent- en leerlingniveau. Iedereen zal uiteindelijk dezelfde taal moeten spreken en het leren zelf belangrijk moeten maken.

Thinking for Learning heeft hulpmiddelen en denkmodellen ontwikkeld die leerlingen stap voor stap door de complexe praktijk van het denken leiden. Lichtenberg: 'Ze maken denkprocessen zichtbaar en expliciet. Obstakels en belemmeringen worden opgeruimd.' Door deze denkstrategieën bewust toe te passen, kun je volgens Giesbers de veelheid aan informatie die je tegenwoordig geboden wordt veel beter op waarde schatten. 'Die tools werken, populair gezegd, als tierelier. Ze dwingen je om nieuwe dimensies te ontdekken en meer verbindingen te maken. Door die tools leren leerlingen op nieuwe manieren en via diverse invalshoeken naar een onderwerp kijken. Door zich bewust te zijn van welke denkstrategieën ze toepassen, leren kinderen onderscheid maken tussen hoofd- en bijzaken, lezen ze denkfouten herkennen, bedenken ze oplossingen en komen ze op nieuwe inzichten. Geen simpele reproductie, maar creatieve productie. Dat is wat we nodig hebben.'

Samen leren

Volgens Lichtenberg ontstaat er niet alleen meer diepgang, maar ook leren kinderen veel nieuwe vaardigheden. 'Doordat ze het samen doen, leren ze ook weer veel

Zeven gouden regels

1. Creëer, met de klas, een klimaat dat denken stimuleert.
2. Maak denken uitdagend en leuk.
3. Bereid het denken voor in relatie tot vakspecifieke lesdoelen.
4. Organiseer het denken.
5. Toets het denken: ASK!
6. Maak denken zichtbaar: leer leerlingen kijken naar ideeën van zichzelf en anderen.
7. Maak denken hoorbaar: leer leerlingen de taal om over denken te spreken.

meer van elkaar. Een leerling kan individuele leerdoelen hebben, maar het leren gebeurt altijd gemeenschappelijk. Dat gemeenschappelijk leren is echt heel belangrijk en slaagt alleen als leerlingen elkaar echt nodig hebben. Daartoe is het van belang dat er een betekenisvolle context wordt gecreëerd waarbinnen leerlingen samen creatieve oplossingen bedenken.'

Dat vergt volgens Lichtenberg ook een andere houding van de leerkracht. Hij doet er goed aan uitdagende opdrachten te geven en vragen te stellen en de taal te spreken die niet alleen een beroep doet op kennis, maar ook op houding en vaardigheden. 'Zet die leerspielen aan het werk!'

Extra doel

Het liefst ziet Lichtenberg dat leraren de technieken van Thinking for Learning toepassen in hun reguliere lessen. 'Eigenlijk komt er in de lessen een extra doel bij: een denkvaardigheid of een attitude. Leraren moeten daarom de lessen willen herontwerpen en deze denkvaardigheden willen incorporeren.'

Einstein was het ongetwijfeld met haar eens geweest. Hij grossierde in mooie uitspraken over leren, maar zijn uitspraak 'Education is not the learning of facts, but the training of the mind to think...' geldt zeker voor dit concept. Het wordt tijd dat het onderwijs dit gezegde daadwerkelijk omarmt.

Einstein: 'Education is not the learning of facts, but the training of the mind to think...'

Voor meer informatie

hettie.lichtenberg@ijssel-groep.nl, tel. 088 093 10 00,
herman.giesbers@ijssel-groep.nl, tel. 0622938952.
www.thinking4learning.nl